

1 Тежест на доказване

Нидерландското процесуално право се основава на принципа, че „всеки, който твърди даден факт, трябва да го докаже“. С други думи, страната, която се позовава на фактите или правата, които твърди за правни цели, ще носи тежестта на доказване за тези факти или права. Въпреки това при някои случаи тежестта на доказване може да има различна тежест по силата на конкретни законови правила или съгласно принципите на разумното начало и справедливостта.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Законовите правила относно доказването в членове 149—207 от Гражданския процесуален кодекс (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) се прилагат в производствата с връчване на призовки и производствата въз основа на молба, освен ако естеството на делото не е такова, че да изключва това. Те не са задължителни в обезпечителните производства, а в арбитражните дела обичайните правила относно доказателствата също не се прилагат автоматично. В арбитражните дела обаче страните могат да се договорят да прилагат тези правила.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Факти, които се твърдят от една от страните и не са (достатъчно) оспорени от ответната страна, трябва да се разглеждат от съда като доказани. Налице е обаче изключение, а именно ситуации, в които приемането на това би довело до правни последици, които не са свободно достъпни за страните. В този случай съдът може да изиска да бъдат представени доказателства.

Доказателства не се изискват за факти и обстоятелства, които се считат за общоизвестни, или за правила на „общия житейски опит“. Те могат да се използват от съда, независимо от това дали са или не са твърдени от страните. „Факти или обстоятелства, които се считат за общоизвестни“ означава факти или обстоятелства, които са известни или могат да бъдат известни на всяко едно лице. „Правила на общия житейски опит“ означава причинно-следствени връзки, които са известни на всички. Не е необходимо също така да се доказват факти, които самият съд е узнал в хода на производството — познати като „служебно известни факти“.

Понякога в закона се предвижда презумпция. Определени факти или обстоятелства се считат за толкова вероятни, че страна, която се позовава на тях, не трябва да предоставя (допълнително) доказателство за тях. Съдът може също така да използва правилата на „общия житейски опит“, за да създаде презумпция въз основа на определени факти, които са му предоставени. В този случай ответната страна има възможност да обори презумпцията. Съществуват и редица специални случаи. Примери за това са: съгласно закона за движение по пътищата моторист, който блъска велосипедист или пешеходец, трябва да го обезщети за нараняването, освен ако не е налице доказателство, че произшествието се дължи на *форсмажорни обстоятелства*. Друг пример е случай, когато работник претендира за обезщетение за нараняване, ако е установено, че то е настъпило по време на работа. В този случай работодателят ще бъде задължен да обезщети работника за подобно нараняване, освен когато могат да бъдат приведени доказателства, че длъжматата грижа е била достатъчна или че работникът е виновен за преднамерено действие или умишлена непредпазливост.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът е свободен да оценява представените му доказателства, освен в случаите, когато законът предвижда друго. Това изключение засяга правилата за убедителната доказателствена сила на доказателствата. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът е задължен да приеме за истински определени доказателствени средства или поне да признае тяхната сила. Тук обаче също е налице възможност за оборване. Съдилищата могат да основават решенията си единствено на факти, които надлежно отговарят на правилата относно доказването.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В определени случаи (проверка на сметки, свидетелски показания) по искане на една от страните съдът налага задължението за предоставяне на доказателства на другата страна. Съдът може да направи това и служебно, т.е. по собствена инициатива.

По същия начин по искане на една от страните или служебно съдът може да разпорежи изготвянето на експертно заключение или провеждането на посещение или оглед на помещения. Съдът е компетентен да назначава вещото лице, което докладва на съда, което от своя страна е компетентно да предприема оглед на помещения. Страните са задължени да помагат за експертните заключения.

В рамките на делото страните имат право да изразяват своето мнение и да представят исканията си, както относно експертното заключение, така и относно огледа на помещенията.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Страната, на която съдът е позволил да представи доказателства или която носи тежестта на доказване, е задължена да представи доказателства за твърдените факти и/или обстоятелства. Ответната страна винаги може да представи доказателства за противното, освен когато законът не изключва това.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът отказва да приеме доказателство, ако то не е от значение за делото, не е достатъчно ясно (твърде е двусмислено), вече не е валидно (представено е твърде късно) или е без тежест. Представеното доказателство не може да бъде пренебрегнато въз основа на предполагаемия резултат от него.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В Нидерландия се прилага правилото за свобода на доказване, което означава, че по принцип, доказателствата могат да бъдат представени във всяка подходяща форма, освен ако законът не предвижда друго. В закона се определя броят на доказателствените средства (неизчерпателен):

актове и съдебни решения;

проверка на сметки, записи и документи;

свидетелски показания;

официални или устни заключения от вещи лица, и проверки и огледи на помещения.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания трябва да бъдат допустими по закон и се снемат или по искане на една от страните, или като съдът наложи служебно на една от страните да даде показания. Страните също могат да дават показания като свидетели (вж. точка 3 по-долу). Когато трябва да се снемат свидетелски показания, страните са тези, които довеждат свидетелите.

Свидетелските показания се снемат под формата на показания. Те се снемат под формата устни показания, когато заседава съдът.

Свидетелските показания са допустими като доказателства само ако са свързани с факти, с които свидетелят е запознат лично. Страна, която желае да ѝ бъде позволено да даде свидетелски показания, ще бъде допусната да го направи, ако фактите, които трябва да бъдат доказани, са спорни и могат да помогнат за решаването на делото.

По искане на една от страните или служебно от съда вещите лица могат да представят писмени или устни заключения (член 194 от Гражданския процесуален кодекс). В случай на писмени заключения съдът определя краен срок за представянето им. В случай на устни заключения вещото лице дава показания на определената за съдебния процес дата.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Прави се разграничение между убедителни и неубедителни доказателства. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът трябва да приеме съдържанието на доказателството за вярно или да признае определената съобразно закона сила на това доказателствено средство. В случай на убедителни доказателства могат да се предлагат и насрещни доказателства, освен ако това не се изключва по закон. Автентични актове и съдебни решения, постановени от наказателните съдилища, са примери за убедителни доказателства. Съдът е свободен да определя доказателствената сила на неубедителните доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

При определени обстоятелства даден документ представлява идеалното доказателство. При определени обстоятелства документът също така е от значение за възникването на конкретно право. Пример за това може да бъде предбрачно споразумение или завещание. Доказателства за съществуването на изготвено от нотариус предбрачно споразумение или завещание се предоставят чрез представянето на нотариален акт.

Допълнителното разпореждане към завещание също може да послужи като доказателство. Допълнителното разпореждане към завещание е саморъчен, датиран и подписан документ, в който се определят желанията на завещателя. Тези желания могат да са свързани със завещаването *inter alia* на облекла, лични принадлежности, бижута, както и точно определено домакинско имущество и определени книги (член 97 от Гражданския кодекс (*Burgerlijk Wetboek*)). Не се изисква допълнителното разпореждане към завещание да бъде удостоверявано с нотариален акт.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Основният принцип е, че всеки, който е призован по закон да даде показания, е задължен да го направи. Задължението се свежда до това лицето да се яви по време на процеса и да направи необходимите изявления, като казва истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

При определени обстоятелства е възможно освобождаване от задължението да се свидетелства.

От освобождаване от задължението да се свидетелства се ползват преди всичко близки родственици на страните. Те включват (бивш/а) съпруг/а или (бивш/и) регистрирани съдружници на страната, кръвни или брачни връзки на страна или съпруга/ата или регистриран съдружник на това лице до и включително втора степен — родители, деца, баби и дядовци, внуци, братя и сестри.

Свидетелите могат също така да се позоват на освобождаването, когато отговорят на конкретни въпроси, ако отговорите ще изложат свидетеля или негов кръвен или брачен роднина по възходяща или низходяща линия, или роднина по сребрена линия от втора или трета степен, или (бивш) съпруг или (бивш) регистриран съдружник на това лице, на риск от подвеждане под наказателна отговорност (член 165, параграф 3 от Гражданския процесуален кодекс).

Съществува и освобождаване на функционална основа. То се допуска за лица, които поради привилегирани отношения, дължащи се на тяхната професия, занимание или друг статут (като например представители на духовенството, лекари, адвокати и нотариуси) трябва да спазват поверителност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако даден свидетел е призован да се яви в съда с препоръчано писмо, но той не се яви на съдебния процес, по искане на съответната страна съдът може да определи дата, на която свидетелят може да бъде призован с призовка (върчване от съдебен изпълнител). Ако свидетелят отново не се яви, съдът може да разпреди да бъде отведен в съда от полицията. Ако свидетел се яви, но откаже да даде показания, съответната страна може да поиска от съда да го задържи поради неуважение към съда. След това молещата страна ще трябва да плати разноските за задържането под стража. Съдът ще издаде заповед за задържане под стража само ако счита, че това е обосновано с оглед на установяване на истината.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

В общи линии всеки е задължен да даде показания, с изключение на тези, които имат право на освобождаване (вж. също отговора на въпрос 2.9).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват от съда. Съдът разпитва всеки от свидетелите в отсъствието на другите свидетели, които са призовани да се явят на същото заседание, но все още не са свидетелствали, освен когато става въпрос за свидетел, който е страна по делото. Страните и техните адвокати също могат да задават въпроси на свидетелите. Съдът може, служебно или по искане на една от страните, да изправи свидетелите един срещу друг или срещу страните. След като свидетелят даде показания, съдът може да задава въпроси на страните, а страните могат взаимно да си задават въпроси.

В нидерландските правила относно доказването няма специални разпоредби относно видеоконферентната връзка. Нидерландското право не изключва тази процедура и не са налице практически затруднения за провеждането на видеоконферентна връзка. Компетентен да взема решение по този въпрос е съдът.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Незаконосъобразните доказателства могат да бъдат разделени на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, и доказателства, които не са използвани по допустимия от закона начин. Ако доказателствата не са събрани по допустимия от закона начин, това не означава, че тяхното използване е винаги незаконосъобразно. Определянето на това дали доказателствата трябва или не трябва да се разглеждат като незаконосъобразни, става винаги според преценката на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните могат да бъдат разпитани като страни по делото, но направените от тях изявления няма да бъдат разглеждани като доказателства в полза на страната, разпитана като свидетел, освен ако свидетелските показания служат за изясняване на други недостатъчни доказателства (член 164, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 01/10/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.